

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Jiřího Pally a JUDr. Bohuslava Hnízдила v právní věci žalobkyně: **B. F.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 4. 1. 2008, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 8. 2008, č. j. 18 Cad 47/2008 - 19,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 8. 2008, č. j. 18 Cad 47/2008 - 19, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalovaná rozhodnutím ze dne 4. 1. 2008, č. X, podle § 29 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a čl. 46 odst. 2 Nařízení Rady (EHS) 1408/71 ze dne 14. 6. 1971, o aplikaci soustav sociálního zabezpečení na osoby zaměstnané, samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství (dále jen „nařízení“), přiznala žalobkyni od 1. 6. 2007 starobní důchod ve výši 3738 Kč měsíčně. V odůvodnění tohoto rozhodnutí žalovaná uvedla, že pro výši důchodu byla započtena doba pojištění získaná v českém systému důchodového pojištění v délce 5264 dní a v slovenském systému důchodového pojištění v délce 10 711 dní. Nárok na starobní důchod žalobkyni vznikl pouze s přihlédnutím k dobám pojištění získaným ve slovenském systému důchodového pojištění a ve smyslu čl. 46 odst. 2 nařízení se základní a procentní výměra důchodu stanoví v částce odpovídající poměru délky dob pojištění získaných podle českých právních předpisů k celkové době pojištění získané ve všech členských státech.

V žalobě proti tomuto rozhodnutí žalobkyně namítla, že žalovaná při výpočtu starobního důchodu nesprávně postupovala podle čl. 20 Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení č. 228/1993 Sb. (dále jen „Smlouva o sociálním zabezpečení“), když za sídlo jejího zaměstnavatele ke dni rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky (dále jen „ČSFR“) nedůvodně považovala Správu přepravních tržeb Bratislava, ačkoliv ta byla zřízena toliko jako účelová organizační jednotka státní organizace Československé státní dráhy (dále též „ČSD“) a neměla právní subjektivitu. K rozhodnému dni byly tedy ve skutečnosti jejím zaměstnavatelem ČSD, jejíž sídlo bylo na adrese Praha 1, Nábřeží L. Svobody 1222, tedy na území České republiky.

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 28. 8. 2008, č. j. 18 Cad 47/2008 - 19, uvedené rozhodnutí žalované pro vady řízení zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. V odůvodnění tohoto rozsudku krajský soud uvedl, že v úplném výpisu z obchodního rejstříku je uvedena obchodní firma ČSD se sídlem Praha 1, Na Příkopě 33, s datem zápisu 1. 7. 1989 a s datem výmazu 25. 3. 1993. Dále je v něm zapsána organizační složka Kontrola přepravních tržeb Bratislava, jejíž sídlo se nacházelo postupně na dvou adresách ve slovenském hlavním městě. Tato organizační složka však byla z obchodního rejstříku vymazána ke dni 26. 4. 1991 a Správa přepravních tržeb Bratislava v něm nebyla vůbec uvedena. Za této situace nelze dovodit jiný závěr než ten, že ke dni rozdělení ČSFR bylo sídlo zaměstnavatele žalobkyně na území České republiky, a to na adrese Praha 1, Na Příkopě 33. Za této situace tedy podle závěru krajského soudu nebyl namístě postup podle čl. 46 odst. 2 nařízení.

Proti tomuto rozsudku krajského soudu podala žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) v zákonné lhůtě kasační stížnost z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení, který je uveden v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“).

Stěžovatelka v kasační stížnosti namítla, že žalobkyně ke dni rozdělení ČSFR vykonávala práci u Kontroly přepravních tržeb Olomouc, která organizačně spadala pod Správu přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě. O tom svědčí její evidenční list důchodového zabezpečení za dobu od 1. 1. 1990 do 31. 12. 1992, který byl potvrzen razítkem ČSD, Správa přepravních tržeb Bratislava. Dále dne 26. 4. 1991 byly do obchodního rejstříku zapsány ČSD, Správa přepravních tržeb, se sídlem Bratislava, Klemensova, jak vyplývá z jeho úplného výpisu, přičemž k výmazu této organizační složky došlo až ke dni 25. 3. 1993. Uvedená organizační složka tak byla ke dni rozdělení ČSFR zapsána v obchodním rejstříku, a proto je zapotřebí podle čl. 20 Smlouvy o sociálním zabezpečení považovat její adresu za sídlo zaměstnavatele žalobkyně a dobu důchodového pojištění žalobkyně do konce roku 1992 za slovenskou dobu pojištění. Krajským soudem zmíněná organizační složka Kontrola přepravních tržeb Bratislava sice byla vymazána z obchodního rejstříku ke dni 26. 4. 1991, avšak ta nebyla nikdy považována za zaměstnavatele žalobkyně ke dni rozdělení ČSFR. Tím byla organizační složka Správa přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě, Klemensova 8, jež byla zapsána do obchodního rejstříku dne 26. 4. 1991, tedy po výmazu organizační složky Kontrola přepravních tržeb Bratislava. Ke dni rozdělení ČSFR tedy Kontrola přepravních tržeb Olomouc podléhala Správě přepravních tržeb Bratislava, která tak byla nejbližší nadřízenou organizační složkou ČSD zapsanou v obchodním rejstříku. Uvedené skutečnosti vyplývají

i ze stanoviska Železnice Slovenské republiky ze dne 3. 3. 2008, jakož i z korespondence Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky a Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky, které podle Smlouvy o sociálním zabezpečení jsou povolány odstraňovat rozdílnosti v jejím výkladu. Krajský soud tedy při svém rozhodování vycházel z neúplně zjištěného stavu věci, když vzal za prokázané, že organizační složka Správa přepravních tržeb nebyla nikdy zapsána v obchodním rejstříku. O takto neúplné skutkové zjištění pak zcela opřel svůj rozsudek, neboť z něho nejsou patrné jiné úvahy, které by ho vedly k závěru, že sídlo zaměstnavatele žalobkyně se ke dni rozdělení ČSFR nacházelo na adrese Praha 1, Na Příkopě 33, na níž sídlilo ústředí ČSD. Navíc by neodpovídalo účelu čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení, kdyby se za sídlo zaměstnavatele všech zaměstnanců ČSD považovala adresa ústředí této státní organizace, bez ohledu na sídla jejích jednotlivých organizačních složek. Smyslem čl. 20 Smlouvy o sociálním zabezpečení totiž bylo vytvoření kritéria pro hodnocení dob důchodového zabezpečení získaných za existence společného státu tak, aby se rozdělily náklady na výplatu důchodů mezi nástupnické státy. Smluvní strany si byly přitom vědomy, že existuje řada podniků s celostátní působností, které měly sídlo pouze v jedné z republik, a to často v Praze s ohledem na její statut hlavního města. Proto se ve snaze docílit co nejspravedlivější rozložení nákladů na vyplácené důchody v ustanovení čl. 15 odst. 1 Správního ujednání o provádění Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení č. 117/2002 Sb. m. s. (dále jen „Správní ujednání“) dohodly, že se za sídlo zaměstnavatele ve smyslu čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení bude považovat také sídlo organizační složky podniku zapsané v obchodním rejstříku. Konečně pak i slovenský nositel důchodového pojištění posoudil dobu pojištění žalobkyně do 31. 12. 1992 jako slovenskou dobu pojištění a přiznal jí za toto období starobní důchod podle právních předpisů Slovenské republiky.

S ohledem na tyto skutečnosti stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 8. 2008, č. j. 18 Cad 47/2008 - 19, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve svém vyjádření ke kasační stížnosti navrhla její zamítnutí. V tomto vyjádření uvedla, že Správa přepravních tržeb Bratislava byla zřízena rozhodnutím generálního ředitele ČSD jako její účelová organizační jednotka, nemohla tak jednat svým jménem a na vlastní odpovědnost a neměla postavení zaměstnavatele. Jestliže tedy fyzická osoba pracovala v rámci kterékoliv organizační jednotky ČSD, byla ke dni rozdělení ČSFR zaměstnancem ČSD se sídlem v Praze. K těmto právnímu závěru ostatně v minulosti dospěli i správní soud a veřejný ochránce práv. V dané věci je tedy nutné všechny doby pojištění, které získala před 31. 12. 1992, považovat za české doby pojištění, takže postup stěžovatelky při rozhodování o starobním důchodu neodpovídal platné právní úpravě.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v souladu s ustanoveními § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., podle nichž byl vázán rozsahem a důvody, jež byly stěžovatelkou v kasační stížnosti uplatněny. Přitom neshledal vady uvedené v ustanovení § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

V nyní projednávané věci je předmětem sporu, zda doby pojištění žalobkyně získané přede dnem rozdělení československé federace se považují za české doby pojištění,

jak dovodil krajský soud, nebo za slovenské doby pojištění, k čemuž naopak dospěla žalovaná.

Doby zabezpečení získané přede dnem rozdělení ČSFR se podle čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení považují za doby zabezpečení toho smluvního státu, na jehož území měl zaměstnavatel občana sídlo ke dni rozdělení ČSFR nebo naposledy před tímto dnem. Sídlem zaměstnavatele se přitom podle čl. 15 odst. 1 Správního ujednání rozumí adresa, která je jako sídlo zapsána v obchodním rejstříku, přičemž je-li zaměstnavatelem odštěpný závod nebo jiná organizační složka zapsaná v obchodním rejstříku, rozumí se sídlem zaměstnavatele adresa tohoto odštěpného závodu nebo organizační složky. Ustanovení čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení je přitom uvedeno v příloze č. III nařízení a na základě čl. 7 odst. 2 nařízení tak platí i po přistoupení České republiky k Evropské unii. Proto je zapotřebí z ustanovení čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení i z na něho navazujícího ustanovení čl. 15 odst. 1 Správního ujednání i nadále vycházet.

Žalobkyně ke dni rozdělení československé federace pracovala u ČSD. Vznik, postavení, právní poměry, činnost, vnitřní členění a hospodaření ČSD byly k tomuto dni upraveny v zákoně č. 68/1989 Sb., o organizaci Československé státní dráhy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ČSD“). Tato státní organizace měla sídlo v Praze a zapisovala se do podnikového rejstříku, jak vyplývá z ustanovení § 3 odst. 1 a 3 zákona o ČSD. Členila se na ústřední ředitelství ČSD, organizační jednotky, Drážní správní úřad a Státní drážní technickou inspekci. Organizační jednotky byly 1. oblastní, pro zajišťování dopravního a přepravního procesu, údržby a provozu technické základny železnice ve vymezeném územním obvodu, 2. specializované, pro zajišťování vybraných odborných činností a přepravních systémů územně nevymezených, 3. účelové, pro zajišťování společných činností pro vnitřní potřebu ČSD. Oblastní organizační jednotky se členily na výkonné jednotky a ostatní organizační jednotky se podle potřeby členily na závody nebo jiné organizační složky. Organizační jednotky, u kterých to určil statut ČSD, přitom mohly v určeném rozsahu vystupovat v právních vztazích jménem ČSD a zapisovaly se do podnikového rejstříku (§ 6 odst. 1, 2, 3 a § 7 odst. 2 písm. a/, c/ zákona o ČSD).

Statut státní organizace Československé státní dráhy (dále jen „Statut“), jenž v souladu s ustanovením § 7 odst. 1 zákona o ČSD schválilo Federální ministerstvo dopravy a spojů dne 12. 12. 1989, ve svém čl. 2 odst. 6 stanovil, že sídlo ČSD je na adrese Na Příkopě 33, Praha 1. Změnou Statutu schváleného dne 16. 11. 1990 však bylo sídlo ČSD přemístěno na adresu Nábřeží Ludvíka Svobody 1222, Praha 1. Dále Statut zřídil jednotlivé organizační jednotky ČSD a určil jejich sídla a základní úkoly. Rovněž tak stanovil, že ústřední ředitelství ČSD a všechny vnitřní složky ve smyslu ustanovení § 6 zákona o ČSD se zapisují do podnikového rejstříku, přičemž návrh na zápis vnitřní složky podává ústřední ředitelství ČSD (§ 4, § 23 až § 29, § 30 odst. 5 Statutu).

Statutem byla zřízena i účelová organizační jednotka ČSD, Kontrola přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě, která centrálně zajišťovala kontrolu zúčtování přepravních příjmů a po odborné stránce řídila práci pokladen v železničních stanicích. Tato vnitřní složka byla zapsána v podnikovém rejstříku od 19. 2. 1990 na adrese Februárového vítězstva 96, Bratislava, a od 12. 12. 1990 na adrese Klemensova 8, Bratislava. Změnou

Statutu schváleného dne 21. 2. 1991 však byla uvedena účelová organizační jednotka ze seznamu vnitřních složek ČSD vypuštěna a místo ní byla zřízena nová účelová organizační jednotka ČSD, Správa přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě, která vyúčtovala pohledávky a závazky ČSD k cizím železničním správám a organizacím za používání železničních vozů, vedla ústřední evidenci nákladních železničních vozů a prováděla zúčtování nákladů a příjmů z těchto základních prostředků, prováděla kalkulaci přepravného za úseky cizích železničních tratí a zabezpečovala inkaso od přepravců v ČSFR, prováděla odúčtování mezinárodních železničních přeprav a inkasovala pohledávky od cizích železničních správ, centrálně zajišťovala kontrolu zúčtování přepravních příjmů a po odborné stránce řídila práci pokladen železničních stanic. V návaznosti na tuto změnu Statutu byla účelová organizační jednotka Kontrola přepravních tržeb Bratislava vymazána z podnikového rejstříku ke dni 26. 4. 1991 a místo ní byla ke stejnému dni do podnikového rejstříku zapsána účelová organizační jednotka Správa přepravních tržeb Bratislava. Tento zápis v podnikovém rejstříku se přitom od 1. 1. 1992 považoval za zápis v obchodním rejstříku, jak vyplývá z ustanovení § 768 odst. 1 obchodního zákoníku. Z obchodního rejstříku pak byla uvedena účelová organizační jednotka vymazána z důvodu zániku ČSFR a následného vzniku dvou samostatných železničních státních podniků až dne 25. 3. 1993.

Ke dni rozdělení ČSFR však žalobkyně u Správy přepravních tržeb Bratislava pracovala. O tom svědčí její evidenční list důchodového zabezpečení za dobu od 1. 1. 1990 do 31. 12. 1992, který byl vyhotoven dne 25. 1. 1993 a opatřen razítkem organizace „Československé státní dráhy, Správa přepravních tržeb, ředitelství Bratislava, 813 61 Bratislava, Klemensova 8“. Tuto adresu je pak podle čl. 15 odst. 1 Správního ujednání zapotřebí pokládat za sídlo zaměstnavatele na území Slovenské republiky, jak se uvádí i v stanoviscích generálního ředitelství Železnice Slovenské republiky ze dne 3. 3. 2008, č. 460/2008/O510, a Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky ze dne 30. 6. 2008, č. 15012/2008 - I/70, které byly připojeny ke kasační stížnosti. Dobu pojištění žalobkyně získanou přede dnem rozdělení ČSFR je tedy ve smyslu čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení zapotřebí považovat za slovenskou dobu pojištění. Za toto období ostatně přiznal žalobkyni starobní důchod také slovenský nositel důchodového pojištění, jak vyplývá z rozhodnutí Sociální pojišťovny ze dne 22. 10. 2007, č. X1.

Krajský soud v napadeném rozsudku učinil závěr, podle něhož k rozhodnému dni bylo sídlo zaměstnavatele žalobkyně na adrese Na Příkopě 33, Praha 1, ačkoliv ještě před rozdělením československé federace bylo sídlo ČSD přemístěno na adresu Nábřeží Ludvíka Svobody 1222, Praha 1. Nicméně toto pochybení nemá žádný význam. Podstatné totiž je, že u zaměstnanců ČSD nelze za sídlo jejich zaměstnavatele považovat adresu ústředí ČSD. Účelem čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení totiž bylo stanovení kritérií pro hodnocení dob důchodového zabezpečení získaných za existence československé federace a pro spravedlivé rozdělení nákladů na výplatu důchodů mezi nástupnické státy, jak správně uvádí stěžovatelka. Tohoto cíle by se však nepodařilo dosáhnout u řady organizací s celostátní působností, které většinou sídlily v hlavním městě Československa a zaměstnávaly velké množství osob. Proto se nástupnické státy ČSFR dohodly, že ve vztahu k právníkům osobám, které zřídily odštěpné závody nebo jiné organizační složky a ty zapsaly od obchodního rejstříku, je z hlediska určení nositele důchodového zabezpečení za doby získané přede dnem rozdělení ČSFR rozhodné sídlo takového odštěpného závodu

nebo jiné organizační složky. Ostatně pokud by se za doby zabezpečení získané před zánikem ČSFR považovaly doby zabezpečení toho smluvního státu, na jehož území takto vnitřně strukturovaná právnická osoba měla své ústředí, pak by ustanovení čl. 15 odst. 1 Správního ujednání postrádalo jakýkoliv smysl, neboť by nedopadalo na žádný případ. Nelze tedy souhlasit se závěrem žalobkyně zmíněného rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 9. 2006, č. j. 42 Cad 29/2006 - 42, podle něhož pokud občan pracoval v rámci jakékoliv organizační složky ČSD, která sídlila mimo území České republiky, byl ve smyslu čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení zaměstnancem ČSD se sídlem v Praze. Navíc toto rozhodnutí bylo pro nepřezkoumatelnost zrušeno rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2008, č. j. 4 Ads 100/2007 - 93.

Rovněž není rozhodné, že organizační jednotky zapsané do podnikového rejstříku neměly právní subjektivitu a podle § 6 odst. 3 zákona o ČSD toliko mohly v určeném rozsahu vystupovat v právních vztazích jménem ČSD. Organizační složka právnické osoby byla totiž Smlouvou o sociálním zabezpečení a Správním ujednáním vymezena pro účely stanovení nositele důchodového zabezpečení za doby zabezpečení získané přede dnem rozdělení ČSFR územně a nikoliv funkčně, takže z hlediska určení zaměstnavatele u ČSD není významná jejich právní subjektivita, nýbrž sídlo jejich příslušné organizační složky, které se zapisovalo do podnikového (obchodního) rejstříku. Nelze se tedy ztotožnit s žalobkyní citovaným stanoviskem veřejného ochránce práv ze dne 2. 11. 2006, sp. zn. 3321/2005/VOP/ZG, podle něhož organizační jednotky ČSD nebyly zaměstnavatelem, neboť tím byly vždy ČSD, jejichž sídlo bylo na území České republiky a doby pojištění získané zaměstnanci ČSD přede dnem rozdělení ČSFR jsou tak českými dobami pojištění.

Konečně pak nemá žádný právní význam, že žalobkyně uzavřela pracovní smlouvu ze dne 1. 9. 1984 s organizací ČSD - Střední dráha v Olomouci, neboť zákonem o ČSD, který nabyl účinnosti dnem 1. 7. 1989, vznikla splynutím několika organizací nová státní organizace Československé státní dráhy s odlišným organizačním uspořádáním a jiným postavením jejích vnitřních složek. Jednou z nich byla i Správa přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě, jež oproti závěru krajského soudu byla zapsána v obchodním rejstříku, takže podle čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení a čl. 15 odst. 1 Správního ujednání je nutné tuto účelovou organizační jednotku ČSD považovat za sídlo zaměstnavatele žalobkyně ke dni rozdělení československé federace. Během jednání před krajským soudem sice žalobkyně předložila výměr o určení základního platu, v němž je s odkazem na pracovní smlouvu ze dne 1. 9. 1984 uvedeno, že tato se od 1. 7. 1991 zařazuje na práci samostatné odborné ekonomky, přičemž platový výměr obsahoval razítko „Československé státní dráhy, Kontrola přepravních tržeb v Olomouci“. Nicméně taková jednotka nebyla Statutem zřízena jako vnitřní složka ČSD ani nebyla zapsána do podnikového (obchodního) rejstříku. Ve smyslu ustanovení § 6 odst. 2 zákona o ČSD se totiž jednalo o závod Správy přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě, který byl zřízen na základě čl. III bodu 1 organizačního řádu této účelové organizační jednotky ČSD schváleného opatřením ústředního ředitele ČSD dne 31. 7. 1991. Organizační složky organizačních jednotek ČSD se však podle § 6 zákona o ČSD ani Statutu nezapisovaly do podnikového (obchodního) rejstříku, takže nemohly být považovány za sídlo zaměstnavatele fyzické osoby ke dni rozdělení ČSFR.

S ohledem na všechny shora uvedené skutečnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost je důvodná. Proto podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. napadený rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude krajský soud v souladu s ustanovením § 110 odst. 3 s. ř. s. vázán výše uvedeným právním názorem. V novém rozhodnutí pak podle § 110 odst. 2 věty první s. ř. s. rozhodne i o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud rozhodl ve věci samé, a proto se již nemusel zabývat návrhem stěžovatelky na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. května 2009

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně

senátu